אביעד קליינברג • המחלה והסימפטומים

היעדר הסדר כאיום קיומי

הניסיון המאורגן להשתיק את אירגוני זכויות האדם בישראל מסוכן לדמוקרטיה ויש להילחם בו. אבל אסור שהדיון באירגוני זכויות האדם, חשוב ככל שיהיה, ישכיח מאיתנו את הדיון שאיננו מתנהל כאן – הדיון במתווה המדיני שיביא להסדר בינינו לבין הפלסטינים. כי גם אם ישראל תחדל מהפקעות קרקעות וממעצרי שווא ומהפעלת כוח מוגזמת, הבעיה המדינית לא תיעלם, ובאין פתרון לבעיה המדינית, יחזרו אלינו, בזחילה או בריצה, גם מעשי הדיכוי ושלילת הזכויות.

הפרת זכויות האדם בשטחים אינה המחלה, אלא הסימפטום. כשהגוף חולה, גם משככי כאבים ורטיות אינם חסרי ערך. אבל המחלה, השליטה בעם הפלסטיני בשם עקרון האין־ברירה או אין־פרטנר, לא נפתרת על ידי בליעת משככי כאבים. אלא שבמדינת ישראל המחלה מוצגת כחשוכת מרפא. לא משנה מה נעשה, אומרת מכונת התעמולה הממשלתית, הפלסטינים ירצו לרצוח אותנו. במילים אחרות, הממשלה מייצגת קו הקובע כי אין למחלה פתרון ועל כן הטיפול בסימפטומים (הטרור) הוא הדרך היחידה. התגובה למדיניות ההכחשה הזאת אינה יכולה להתמקד בדרכי הטיפול (האם הכיבוש הישראלי "נאור" דיו). היא צריכה להתייחס לשורשי הדילמה, למדיניות הסירוב הישראלית. אני מציע אפוא מספר נקודות לדיון.

א. התפיסה שמייצג ראש הממשלה נתניהו היא ששום דבר לא בוער. אנחנו יכולים להימנע ממהלכים מדיניים, משום שהצד השני "לא בשל", לא "שוויצרי" דיו. אפשר לחכות עד שהצד האחר יבשיל. הטענה הזאת מתעלמת מן העובדה שהמציאות בשטח אינה קופאת על שמריה. לא נכון שלממשלת ישראל אין מדיניות. יש לה מדיניות של הכפפת שיקולי הביטחון (שהסדר מדיני הוא חלק מהם) ל"מפעל ההתנחלות". בפועל המדיניות הזאת מביאה למצב שבו הפתרון המדיני היחיד יהיה מדינה דו־לאומית או משטר אפרטהייד, שבו חיות זו לצד זו אוכלוסייה בעלת זכויות ואוכלוסייה נעדרת זכויות. שתי האפשרויות הן אסון, מדיני וחברתי. יתרה מזאת, לישראל יש חלון הזדמנויות של נכונות אזורית ליצור קואליציה נגד האיסלאם הרדיקלי. המחיר של הצטרפות לקואליציה כזאת, לא רק בצורה של שיתוף פעולה ביטחוני, הקיים בפועל, אלא של הענקת לגיטימציה גורפת לישראל, הוא פתרון לבעיה הפלסטינית. חלון ההזדמנויות הזה ייסגר בשלב כזה או אחר, משום שתמצאנה דרכים להסתדר בלעדינו. במילים אחרות, בועה.

ב. התפיסה שהצד הפלסטיני מעוניין בחורבננו ורק בחורבננו מתעלמת מן הדינמיות של היחסים עם הפלסטינים. כיוון שישראל מציגה עמדה של סרבנות־הסדר נחרצת, המענה הפלסטיני, לפחות ברמה של דעת הקהל הפלסטינית, הוא רדיקליזציה המונעת הסדה. זאת טענה כוזבת. הרשות הפלסטינית (העוברת דמוניזציה מכוונת על ידי נתניהו) דוחה, מסיבותיה, את הפתרון הרדיקלי (טרור, מלחמה טוטאלית). היא משתפת פעולה עם ישראל ודוגלת בהסדר מדיני. נכון שהעמדה הזאת אינה פופולרית בסיטואציה שבה ישראל מעמיקה את הכיבוש, אבל הסדרים נחתמים בין אליטות פוליטיות ולא בין עמים. על אף שהרשות הפלסטינית מייצגת רק חלק מן האליטה הפלסטינית, היא זוכה להכרה בינלאומית כגורם שיש לו לגיטימציה להגיע להסכם בשם הפלסטינים. האם סביר שיום אחרי חתימת ההסכם, יעלו ברשות כוחות האיסלאם הרדיקלי? גם אם נתעלם מן האפשרות שהציבור הפלסטיני יתמתן, התשובה היא שלילית. המדינה הפלסטינית לא תתקיים בוואקום ולא תיהנה מאי־תלות מוחלטת בסביבתה. יש יותר מידי כוחות (ובראשם ישראל) שימנעו התפתחות כזאת. למה זה קרה בעזה? כי עליית החמאס שירתה אז לא מעט גורמים באזור. זה לא המצב היום.

ג. הכיבוש אינו רק שליטה בשטח. הוא שליטה באנשים. ישראל סיפחה את השטח, אבל לא את האנשים. הפלסטינים החיים בשטח אינם זוכים לזכויות אזרח ובמידה רבה נשללות מהם גם זכויות אדם בסיסיות. זוהי לא רק בעיה של תדמית, אלא בעיה ערכית אמיתית, שלא תיפטר על ידי הפיכת השליטה הזאת ליותר "נאורה". שלילת זכויות ונאורות לא הולכות ביחד. העוינות ששלילת הזכויות הזאת מעוררת גם בקרב ידידינו תתרגם, במוקדם או במאוחר, למעשים. התמשכותה ממוטטת את ערכי היסוד של החברה הישראלית. ■

*** מהפלסטינים החיים בשטח המסופח נשללות במידה רבה זכויות אדם בסיסיות. זוהי בעיה ערכית אמיתית, שלא תיפטר על ידי הפיכת השליטה הזאת ליותר "נאורה"**